

VIENPADSMITĀ NODAĻA

FILEASS FOGS PAR PASAKAINU CENU NOPĒRK ZILONI

Vilciens atgāja noteiktā laikā. Tajā brauca vairāki virsnieki, civili ierēdņi un opija un indigo tirgotāji, kuri darišanu dēļ devās uz pasaules austrumu daļu. Āķis sēdēja tajā pašā kupejā, kur viņa kungs. Kāds trešais pasažieris bija novietojies pretējā stūrī.

Tas bija brigādes ģenerālis Frenss Kromarti, viens no mistera Foga spēles biedriem ceļā no Suecas uz Bombeju; viņš devās pie sava pulka Benaresas tuvumā.

Sers Frenss Kromarti, slaida auguma, gaišiem matiem, apmēram piecdesmit gadus vecs, ieguvis sevišķu popularitāti pēdējā sipaju dumpja laikā, ar pilnām tiesībām varēja saukties par vietējo iedzīvotāju. Kopš bērnu dienām viņš dzīvoja Indijā un tikai retumis izbrauca uz savu tēvzemi. Izglītotš cilvēks, viņš varētu daudz ko pastāstīt par Indijas paražām, vēsturi un iekārtu, ja tikai Fileasam Fogam ienācis prātā kaut ko apvaicāties. Bet šis džentlmenis nevaicāja itin nekā. Viņš neceļoja, viņš taisīja apli. Tas bija it kā smags ķermenis, kas pēc mehānikas likuma riņķoja ap zemeslodi. Patlaban viņš galvā

apreķināja, cik daudz stundas aizritējušas, kopš viņš izbrauca no Londonas, un berzēja rokas, jo pēc ieraduma viņam bija nepieciešama kaut kāda nevajadzīga kustība.

Frenss Kromarti bija labi ievērojis sava ceļabiedra savādības, lai gan iepazinis to tikai ar kārtīm rokās un isajos spēles starpbrīžos. Tagad viņš domāja par to, vai aiz šīs aukstās ārienes slēpjas arī pret dabas jaukumiem un morāles jautājumiem jūtīga dvēsele. Tas tik vienkārši nebija nosakāms. No visiem daudzajiem mūžā sastaptajiem cilvēkiem šis te brigādes ģenerālim likās īsts precizitātes iemiesojums.

Fileass Fogs nebūt nebija slēpis Frensam Kromarti savu pasaules apbraukšanas nolūku un apstākļus, kādos tas notika. Brigādes ģenerālis te redzēja tikai vienkāršu ietiepību bez kaut kāda saprātīga attaisnojoša nolūka, no kāda vadās ikviens domājošs cilvēks. Arī vilcienā šis ērmīgais džentlmenis sēdēja, acīm redzami neinteresēdamies ne par sevi, ne citiem.

Stundu pēc izbraukšanas no Bombejas, izspraucies cauri viaduktiem, pārskrējis Salsetas salai, vilciens virzījās pa kontinenta klajumu. Pabraucis garām Kaljānai, tas pameta pa labi dzelzceļa līniju, kas caur Kandalahu un Punu virzās uz Dienvidaustrumu Indiju, un devās uz Paelas staciju, tad iegriezās Rietumghatu bazaltu kalnu grēdās, kuru augstienes apaugušas ar mežiem.

Laiku pa laikam sers Frenss Kromarti un Fileass Fogs apmainījās pa vārdam, un patlaban, atsākdams pārtraukto sarunu, brigādes ģenerālis teica:

– Foga kungs, pirms dažiem gadiem jums šajā apvidū būtu nācies mazliet uzkavēties, kas droši vien nesaskanētu ar jūsu ceļojuma plāniem.

– Kāpēc tā, ser Frenss?

– Tāpēc, ka dzelzceļš tad izbeidzās pie šīm kalnu grēdām, bet pāri tām līdz Kandalahas stacijai viņējā piegāzē bija jādodas nestuvēs vai arī jāšus ar poniju.

– Tāds aizkavējums ne mazākā mērā netraucētu manu programmu, – misters Fileass Fogs atbildēja. – Es jau iepriekš esmu paredzējis arī nejausūs kavējumus.

– Tomēr, Foga kungs, – ģenerālis piebilda, – šī puīša nedarba pēc jums draud lielas nepatikšanas.

Āķis, kājas apsegā ietinis, gulēja cieši aizmidzis, viņam nebija ne jausmas, ka tunā par viņu.

– Angļu valdība šādās lietās ir ļoti stingra, un tas arī ir pareizi, – Frenss Kromarti turpināja. – Viņa izturas ar lielāko uzmanību un cieņu pret indiešu reliģiskajām parādībām, un ja jūsu sulainis būtu sagūstīts...

– Nujā, ja viņš būtu sagūstīts, ser Frenss, – misters Fogs atbildēja, – to notiesātu, viņš izciestu savu sodu un atkal mierīgi atgrieztos Eiropā. Es nesaprotu, kādā ziņā šis gadījums varētu aizkavēt viņa kungu.

Ar to saruna arī izbeidzās. Divdesmit pirmā oktobra naktī vilciens pārbrauca pāri Ghata kalnājam, pabrauca garām Nasikai un no rīta nokļuva samērā lidenajā Khandeišā

apvidū. Labi iekoptu lauku vidū bija redzami ciemati, kur slējās augšup vai nu minarets, vai pagoda Eiropā parastā baznīcas torņa vietā.

Pamodies Āķis negribēja ticēt savām acīm, ka viņš dzelzceļa vilcienā brauc pa Indijas klajumiem. Tas viņam likās pavisam neticami, un tomēr tā bija īstenība. Angļu mašīnista vadīta, angļu ogleņi kurināta lokomotive meta savus dūmu mutuļus pār kokvilnas, kafijas, muskatu, krustnagliņu un sarkano piparu koka plantācijām. Tvaika strūkļas spirālveidā tinās ap palmu grupām, starp kurām bija redzami gleznaini bungalo, "viari" – pamesti klosteri un brīnišķīgiem indiešu arhitektūras rotājumiem greznoti tempļi. Nepārredzami plašajā klajumā netrūka džungļu ar vilciena šņākoņas izbiedētām čūskām un tīģeriem un lielu mežu ar izcirstām ceļu stīgām, pa kurām čāpoja ziloni, domīgi noskatīdamies joņojošā vilcienā.

Tajā pašā ritā, pametuši iesāņus Malegaonu, viņi pārbrauca pāri arī tam drūmajam klajumam, kas tik bieži ticis slacināts ar dievietei Kālī ziedoto upuru asinīm. Turpat netālu pacēlās Ellora ar savām brīnišķīgajām pagodām, tad slavenā Aurungabada, briesmīgā Aurungazebas galvaspilsēta, tagad vienkāršs Nizama štatom atdalīts provinces

centrs. Šajā apvidū reiz valdīja Feringhejs, tugu virsaitis, žņaudzēju ķēniņš. Nenotveramā sabiedrībā apvienojušies, šie slepkavas nāves dievietei par godu nožņaudza pieaugušos un bērnus, neizliedami ne pilienu asiņu, un bija laiks, kad šajā apvidū nevarēja paspert soli, neatdūroties pret kādu liķi. Angļu valdība lielā mērā bija ierobežojusi šīs slepkavības, tomēr šausmīgā sabiedrība pastāvēja un slepeni darbojās vēl joprojām.

Pusvienos vilciens piestāja Burhampuras stacijā. Āķis tur par dārgu naudu nopirka pāri iezemiešu tupeļu, izrotātas ar neistām pērlēm, un apāva tās ar acīm redzamu lepnumu.

Ceļotāji steigā paēda un tad gar nelielas upītes krastu brauca tālāk līdz Asururas stacijai. Ceļš kādu laiciņu vijās gar Tapri, nelielu upīti, kas ietek Kambejas līcī pie Suratas.

Būs vietā pastāstīt, kādas domas nodarbināja Āķi. Ceļā uz Bombeju viņš bija pilnīgi pārliecināts, ka tur ceļojums arī beigsies. Bet tagad, lielā ātrumā braucot cauri Indijai, viņā notika spēja pārvērtība. Atkal pamodās vecā daba. Viņš atcerējās savas jaunības fantāzijas un sāka lūkoties nopietni uz sava kunga plāniem, ticēja, ka derības patiešām notikušas un ka jāapceļo zemeslode noteiktā laika sprīdī. Un tāpēc viņš sāka uztraukties par iespējamiem kavējumiem, par traucējumiem, kas varēja gadīties ceļā. Viņš jutās it kā pats ieinteresēts šajā laimestā un notrīsēja, it kā pats tam būtu kaitējis ar savu vakarējo pārgalvību. Mazāk flegmatisks nekā misters Fogs, viņš bija daudz nemierīgāks. Viņš rēķināja un vēlreiz pārrēķināja aiztecējušo laiku, lādējās par vilciena uzkavēšanas stacijās un pie sevis klusumā lamāja misteru Fogu, tāpēc ka tas arī mašīnistam nebija apsoltījis atlīdzību. Lāga puisis jau nezināja, ka tas, kas iespējams uz kuģa, nav iespējams vilcienā, jo tā ātrums ir cieši noteikts.

Pret vakaru viņi iebrauca Sutpurā kalnāju aizā, kura šķīr Kandeišas zemi no Bundelkundas.

Otrā ritā, divdesmit otrajā oktobrī, uz Frensa Kromarti vaicājumu, pulksteni paskatījis, Āķis atbildēja, ka patlaban esot trīs. Patiešām, šis brīnišķais pulkstenis, nostādīts pēc Griničas meridiāna septiņdesmit septiņus grādus vairāk uz rietumiem, bija novēlojies par četrām stundām.

Sers Frensš pēc Āķa teikuma aprēķināja pareizo laiku un deva tam tādu pašu aizrādījumu kā Fikss: mēģināja izskaidrot, ka pulksteņa rādītāji jāpārbīda, šķērsojot katru jaunu meridiānu, un, virzoties visu laiku uz austrumiem, pēc katra veiktā grāda diena sarīk par četrām minūtēm. Tomēr tas nekā nelidzēja. Sapratis vai ne, ko ģenerālis skaidroja, ietiepiņš francūzis atstāja savu pulksteni noregulētu pēc Londonas laika.

Pulksten astoņos ritā piecpadsmit jūdzes aiz Rothalas stacijas vilciens piepeši apstājās plašā klajumā, kur atradās vairāki bungalos un strādnieku būdas. Konduktors gāja gar vagonu rindu un sauca:

– Pasaziēriem še jāizkāpj!

Fileass Fogs paskatījās Frensā Kromarti, kas nekādi nesaprata, kāpēc vilciens apstāties šajā tamarīnu un vīgu mežā.

Tikpat pārsteigts, Āķis metās laukā un, tūliņ atkal atgriezies, sauca:

- Kungs! Dzelzceļa te tālāk vairs nav!
- Ko jūs sakāt? – Frens Kromarti vaicāja.
- Es saku, ka vilciens tālāk vairs neiet.

Brigādes ģenerālis nekavēdamies izkāpa no vagona. Fileass Fogs nesteigdamies viņam sekoja. Abi viņi griezās pie konduktora.

- Kur mēs atrodamies? – Frens Kromarti vaicāja.
- Pie Kolbi ciemata, – konduktors atbildēja.
- Un te mums jāapstājas?
- Bez šaubām. Dzelzceļš tālāk nav pabeigts...
- Kā tā – nav pabeigts?
- Nav! No šejienes ir piecdesmit jūdzes līdz Alahabadai, kur tas atkal sākas.
- Avizēs taču bija rakstīts, ka dzelzceļš atklāts visā garumā.
- Tad avizes vienkārši būs maldījušas, ģenerāļa kungs.
- Un tomēr jūs pārdodat bijetes no Bombejas līdz Kalkutai! – sers Frens iekaisdams izsaucās.

– Bez šaubām, – konduktors atbildēja. – Bet mūsu pasažieriem labi zināms, ka no Kolbi līdz Alahabadai viņiem jānokļūst pašiem.

Sers Frens Kromarti bija pārskaities. Āķis labprāt būtu nožņaudzis šo nevainīgo konduktoru. Uz savu kungu viņš pat paskatīties nedrīkstēja.

- Ser Frens, – misters Fogs vienkārši teica, – iesim palūkot, kā nokļūt Alahabadā.
- Bet, Foga kungs, šē taču ir kavēklis, kas pilnīgi izjauc jūsu ceļojuma aprēķinus.
- Nepavisam ne, ser Frens. Tas bija jau paredzēts.
- Kā? Jūs zinājāt, ka ceļš...

– To ne. Bet gan to, ka agri vai vēlū kaut kāds traucējums gadīsies ceļā. Tāpēc šis mani nepārsteidz. Divas dienas man jau aizgūtas, tās es varu upurēt. Tvaikonis no Kalkutas uz Honkongu noiet divdesmit piektajā ap pusdienu. Šodien mums ir divdesmit otrs – mēs vēl īstā laikā nonāksim Kalkutā.

Pret tādu ar pilnu pārliecību teiktu apgalvojumu nekā nevarēja iebilst.

Izrādījās, ka dzelzceļa būves darbi patiešām pārtraukti šajā vietā. Avīzes līdzinās tiem pulksteniem, kas allaž iet ātrāk, tāpēc tās arī bija jau pasteigušās ziņot par dzelzceļa nobeigšanu. Lielākā daļa pasažieru zināja par šo pārtraukumu, tāpēc, no vilciena izlēkuši, tūliņ steidzās sameklēt ciematā kādu braucamo: četrrieteņu ratus, ar zebu vēršiem aizjūgtus divričus, ceļojošām pagodām līdzīgas karieses, nestuves, jājamus ponijus un tam līdzīgi. Visu ciematu velti pārmeklējuši, misters Fogs ar seru Frensu Kromarti atgriezās apkaļ, nekā nedabūjuši.

– Es iešu kājām, – Fileass Fogs teica.

Āķis zīmīgi norādīja uz savām greznajām, bet iešanai pavisam nederīgajām čībām un tad, kaut ko iedomājies, teica:

– Cienijamais, es tomēr vēl ceru sadabūt braucamu vai jājamu kustoni.

– Kādu?

– Ziloni, kas pieder indietim tikai simts soļu tālu no šejienes.

– Nu tad iesim palūkot to ziloni, – misters Fogs atteica.

Pēc piecām minūtēm Fileass Fogs, sers Frenss Kromarti un Āķis jau klauvēja pie kādas būdas līdzās augstas sētas iežogam. Būdā bija indietis, bet iežogā – zilonis. Indietis ieveda misteru Fogu un viņa abus pavadoņus aplokā.

Tur atradās dzīvnieks, pa daļai mājas kustonis, ko viņa īpašnieks nebija audzinājis darbam, bet cīņai. Šajā nolūkā viņš bija sācis bojāt dzīvnieka dabiski maigo raksturu, kaitinot to līdz ārkārtīgam niknumam, ko indiešu valodā sauc par "muču". Viņš to panāca trīs mēnešu laikā, barojot ziloni tikai ar cukuru un sviestu. Šķiet, šāds režīms nevarētu dot vēlamos rezultātus, un tomēr to lieto ziloņu dresētāji. Misteram Fogam par laimi audzināšana bija palikusi pusceļā, un tāpēc zilonis bija vēl lietojams arī jāšanai.

Viņu sauca par Kiuni, tāpat kā visi viņa sugas brāļi, viņš ilgu laiku varēja iet ātros soļos. Tā kā citas izejas nebija, Fileass Fogs nolēma izlietot šo ziloni savam ceļojumam.

Ziloņu Indijā paliek arvien mazāk, tāpēc tie tiek dārgi vērtēti – it sevišķi tēviņi, kurus lieto cirka ciņām. Kad Fileass Fogs apvaicājās indietim, vai tas neizrētu savu ziloni, indietis kategoriski atteicās.

Fogs neatlaidās, piesolidams visaugstāko maksu – desmit mārciņas stundā. Indietis nebija ar mieru. Divdesmit mārciņas? Nē. Četrdesmit mārciņas? Arī ne. Āķis lēca gaisā pie katra pārsolījuma, bet indietis nebija pierunājams.

Tomēr sasolītā summa bija pietiekami liela. Ja zilonis piecpadsmit stundās noietu līdz Alahabadai, viņš savam īpašniekam nopelnītu seši simti mārciņu.

Nepavisam neuztraukdamies, Fileass Fogs piesolīja indietim nopirkt viņa ziloni par tūkstoš sterliņu mārciņām.

Indietis atteicās pārdot. Likās, viņš nojauta, ka te iespējams sevišķi labs veikals.

Sers Frenss Kromarti ieteica misteram Fogam apdomāt un nepārsolīt. Fileass Fogs atbildēja, ka viņš vispār nekā nedarot bez apdoma. Runa galu galā esot par divdesmit tūkstoš mārciņu lielu vinnestu, šis zilonis esot nepieciešams, un viņš iegūšot to, lai arī divdesmitkārt būtu jāpārmaksā.